

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Osztályozás

624.2

"1848/1849"

Szerző:

Cím: Széchenyi rettegése a Lánchíd miatt

Forrás:

Budapesti Hírlap

3n

(Hely)

1925. 12. 13.

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Oldal)

Személy

Széchenyi rettegése a Lánchíd miatt.

Széchenyinek a kegyetlen sors nem adta meg, hogy a kész hidon átmeheessen.

A Lánchíd munkálatait s így a láncok szerelését is mindig nagy figyelemmel kísérte. A pesti Lánchíd-udvar szomszédságában volt a lakása.

A hajókra fektetett munkahidon összeállított láncokat Clark Ádám külön célra szerkesztett óriási daru- és csigamű segítségével huzatta föl a pillérek tetejére. Egy 25 lóerejű gép közvetítette a húzó erőt, amely a felvonóláncot a csigamű által hozta mozgásba.

A függő láncot 12 részletben húzták fel, előbb a pesti hidfő és pillér, azután a budai hidfő és pillér, végre a 189 méter távolságu két folyampillér között. Az első láncot a pesti hidfő és pillér között 1848 március 28-án húzták fel.

Clark Ádám beszélgetés közben egyszer említette Széchenyinek, hogy mindeddig nem volt lánchídépítés anélkül, hogy a láncok felhúzásakor baleset nem történt volna. Ettől kezdve Széchenyi folytonosan aggodva gondolt erre az eshetőségre a mi Lánchidunk építésénél is.

Tizenegy lánc felhúszása és kifeszítése jól sikerült. A munka sikere játékony hatással volt Széchenyinek akkor már ugyancsak állandóan lehangolt kedélyére.

Az utolsó, tizenkettedik láncszakasz felhúzásakor, 1848 július 18-án, amikor a függő lánc már közel volt a pillér tetejéhez, az emelőlánc egyik szeme hiányos hegesztés következtében leszakadt és az óriási teher irtóztató csapással zúta szét s merítette víz alá azt az ideiglenes munka-

hidat, amelyen a felhúzásig a kész láncszakasz nyugodott. A munkahidról sok száz ember figyelte az érdekesítő munkát. Ezeknek nagyrésze vízbe esett, köztük a legnagyobb magyar és Majláth György országbíró is.

Széchenyit kedves hidjának baja igen leverte s az akkori izgalmas politikai viszonyok hatása alatt elborultan mondotta: „Igy fog ez velünk is történni, tizegy óráig fényesen fog sikerülni minden s midőn elbizakodásunk nagyra nőtt a tizenkettedik órában török össze minden.”

A szívéhez nőtt hidnak sorsát folytonosan összehasonlítja a haza és a saját sorsával.

Naplójegyzeteiből kitűnik a haza sorsa fölötti aggodalmának folytonos növekedése. Ugyanebben az időtájban felesége beteg, ami csak fokozza izgatottságát. Ezekben a napokban a hidra vonatkozó pár soros naplójegyzetei kedélyállapotának nagymértékű rosszabbodását, lelke katasztrófájának közeledését szinte drámai módon mutatják.

Már jóval a láncszakadás előtt, június 7-én ezt írja naplójában: „A hid nem lesz befejezve.” A láncszakadás után pedig hozzáteszi: „mint rom fog itt állani” és ez a kijelentése ismételve előfordul a következő napok feljegyzéseiben.

Augusztus 8-án, amikor az utolsó láncot is kiemelik a Dunából, ezt írja: „Mégkönnyebbülve lélegzem föl. A Lánchid az én politikai thermometerem.”

Augusztus 16-án ez a bejegyzés van: „Az egyik láncot átmentem a hidon és

vissza.”

Augusztus 25-én, amikor a hidon a munkások a nagy vihar következtében eleinte nem tudnak dolgozni, nagyfokú izgatottságát mutatják a következő bejegyzések: „Hahal A hid nem lehet, ne legyen kész.” Majd később, ugyanezen a napon, ez a megjegyzés következik: „Mégis dolgoznak a hidon, nem lesz azonban befejezve. Én sohase megyek rajta keresztül... Tierney-hez. Holnap a lánc fel lesz huzva. Összekötte? Nem, az nem lesz meg. Ez a szép hid, egy világsoda... magyar földön nem fog létrejönni.”

A haza sorsát köti össze a hidéval augusztus 26-iki bejegyzéseiben: „Ha a láncot ma kifeszítik... külön segítség nélkül... akkor meg vagyunk mentve, ellenkezően oda vagyunk.” Majd ugyanezen a napon később: „Igen, a lánc ma ugyan segítséggel, de mégis fel van függesztve... helyesebben összekötte. 38 nap alatt az egész A-tól Z-ig bevégezve. Ha a mi politikánk is ugy menne. Ebben azonban van Kossuth...!”

Augusztus 27.: „A kölni dómépítés a mi lánchidunkban megismétlődik.”

Augusztus 28.: „Tierney-nél valék, hogy megmondjam neki: el, el!”

Lelkének katasztrófája rohamosan közeledik. Szeptember 4.: „Agyon akarom magam löni. Tasner visszatart. Tierneytől és Ádámtól (ez a másik Clark) bucsut veszek. Irok István főhercegnek ugyanezen értelemben. Sohasem hozott egy ember a világra több zürzavart, mint én. Oh, Isten, szánj meg engemet.”

Igy végződik Széchenyinek 1848 március—szeptemberi naplója. A következő napon, szeptember 5-én, dr. Balogh Pál or-

vosa Döblingbe viszi.

Az 1848-iki események általában nagy mértékben hátráltatták a Lánchíd befejező munkálatait s kétségtelen, hogy rendes viszonyok között egy esztendővel hamarabb lehetett volna a Lánchidat a nyilvános forgalomnak átadni.

1848 december 5-én Kossuth Lajos, mint

a honvédelmi bizottmány elnöke, felszólítja Clark Ádámot, hogy a Komárom védekezéshez szükséges ágyutalpak (lafetták) készítésére mesterembereket és fát bocssáson rendelkezésére, minthogy „a hon jelen körülményeiben a közügy minden magánygynek eleibe teendő.”

Ekkor már a Lánchíd munkálatai annyira előhaladtak, hogy a közönség a hosszabban lefektetett pallókon önhatalmulag közlekedett rajta.

A Lánchíd-társaság kérelmére az országos honvédelmi bizottmány 1848 december 22-én rendeletet ad ki, mely szerint csak azoknak van saját veszélyükre megengedve a hidon átjárni, akik „kormányi kiküldetésekben sietősen járnak el”.

1848 december 30-án az országos rendőri hivatal főnöke Hajnik Pál, Kossuth Lajos elnök rendeletére megkeresi a Lánchíd igazgatóságát, hogy miután aznap és a következő napokon ágyútegeket, lovakat stb. fognak a Lánchidon átszállítani, mulhatatlanul egy szakértő technikust rendeljen ki, akinek felügyelete alatt történjék az átszállítás. A Lánchíd-társaság ily nehéz tárgyak szállításáért elhárítja magáról a felelősséget, a parancsra azonban szakértőket kirendel, de nem a társulat felelősségére. Ily körülmények között a befejező munkálatok lassan haladtak előre.

De jöttek még válságosabb napok is a Lánchidra.

Mindnyájunk előtt ismeretes, hogy 1849-ben Budavár bevételekor az osztrákok megkísérelték a Lánchid fölrobbantását.

Hitelesen írja le az eseményt Clark Ádám, a Lánchid-társaság titkárához Tasner Antalhoz intézett jelentésében.

Eszerint Henzi vezérőrnagy többször tanácskozott Clarkkal, hogy miképpen lehetne a Lánchidat lényegesebb megrongálás nélkül legcélszerűbben járhatatlanná tenni. E tanácskozások alapján Henzi elrendelte, hogy a budai hídfőtől az első mederpilérig az utpályát a vaskereszttartók és a merevítő korláttartók kivételével le kell szedni. E munkálatokat részben Clark, részben Henzi közvetlen felügyelete alatt katonák és polgári munkások végezték.

Az utpálya leszedése után a csupaszon maradt vaskereszttartókra faalátétek segítségével a budai hídfőtől 12 ölnyire, 4 pukaporral telt ládát helyeztetett el Henzi, hogy szükség esetén az utpálya vasvázát levegőbe röpihessék.

Közvetlenül az explozió után, amelyet a pesti partról néztem — írja Clark Ádám — a helyszínére való érkezésemkor a négy főlancot teljesen sértetlenül találtam, az utpálya vasváza a merevítő tartóval és függesztő vasakkal ellenben mintegy 10 ölnyi hosszúságban teljesen tönkrement és a későbbi szorgosabb vizsgálat során kitűnt, hogy részben az explozió okozta rázkódtatások, részben az utpálya lefordítás okozta egyensúlymegzavarás következtében nemcsak a budai hídfő és mederpillér közötti teljes vasváz és merevítőtartó, hanem ugyanez a két mederpillér közötti ré-

szén is lényegesen deformálódott és megrongálódott.

Clark Ádám azonban tartott attól, hogy a lóporos szekrényeket esetleg a lánckamrákba helyezik el. Ennek a megakadályozására a lánckamrákba felszivárgó talajvizet, amelyet ha egy méter magasságra felemelkedett rendszeren kiszivattyúzták. A budai várostrom idejében Clark egyáltalában nem szivattyúztatta ki, hanem engedte minél magasabbra felemelkedni, sőt a szivattyugépet is összetörette, hogy valakinek eszébe ne jusson esetleg a vizet kiszivattyúzni s a lánchidat a legkényesebb pontján felrobbantani. Kétségtelen ugyanis, hogy a lánckamra felrobbantása a lánchid teljes rombadőlését vonta volna maga után.

Tierney Clark Vilmos a Lánchidról kiadott művében azt írja, hogy a hidnak május hó 21-én reggel 6 és 7 óra között történt felrobbantása alkalmával az utpálya; a budai pillér és hídfő közötti részén mintegy 80 láb hosszúságban ment tönkre és hogy őt keresztartó darabokra, három pedig oly módon tört szét, hogy azért a függő vasakon függve maradt.

Közvetlenül a robbanás után megjelent Gőrgői a helyszínén és megparancsolta, hogy a hidat mielőbb csapatok átszállítására alkalmas állapotba helyezték. Mint hogy pedig az építőudvaron volt tartalék keresztartó, 4—5 nap alatt ideiglenes pályaburkolattal helyreállították a hidat.

A budai vár bevétele után május 30-ig a hidon folyton közlekedett a katonaság. Junius elején végre folytathatják a munkát, de igen nehéz viszonyok között, mert munkást alig lehetett szerezni.

Junius végén, mikor a császári hadak

már Győr környékén voltak, sietve helyezik el a végleges utburkolatot, hogy seregünk átmeheessen rajta.

Dembinszky ugyanekkor előkészületeket tesz a hidburkolat felégetésére, hogy seregünket a császáriak ne követhessék.

Clark Ádám erélyesen lép fel Dembinszkyvel szemben s előadja neki, hogy a hidnak különben is fölösleges felégetése vandalizmus volna s csak a tábornok nevét bélyegezné meg. Az utpályának és a keresztartóknak nagyobb hosszúságra való eltávolításával is el lehet érni, hogy a hid 4—5 napon járhatatlan legyen; ennél több idő pedig ugy sem szükséges, minthogy a császáriak kevesebb idő alatt hajóhidat tudnak verni. Az öreg tábornok belátta Clark Ádám véleményének helyességét.

Julius 8-án hagyják el csapataink Budát, ekkor adja ki Dembinszky a következő parancsot: Clark urnak, a pesti Lánchid főmérnökének. Pest. Főhadiszállás 1849. július.

Kötelességévé teszem önnek, hogy a Lánchidat azonnal hordassa le, különben kénytelen leszek parancsot adni ki a hid szétrombolására. Dembinszky Henrik altábornagy.

Láttam és helyeslem: Mészáros Lázár altábornagy.

A parancsnak megfelelően a Dembinszky küldötte katonai segítséggel a budai hídfő és pillér között mintegy 80 láb hosszúságban az utpályát és a keresztartókat is leszedik, úgyhogy Budáról Pestre legfeljebb a lánckokon lehet átjönni.